

Zem slepenības plīvura

ASV un ES sarunas par brīvās tirdzniecības līgumu var likvidēt barjeras, kas var būt ieguvums Latvijas eksportētājiem, taču vienlaikus tas apdraud mūsu ražotāju pastāvēšanu

To, ka Eiropas Savienības (ES) un ASV sarunas par Transatlantiskā tirdzniecības un investīciju līguma (TTIP) nosacījumiem, iespējams, var ienest būtiskākās (pēc Latvijas iestāžu ES) izmaiņas Latvijā strādājošo uzņēmumu konkurētspējā, stratēģijā, kas var ietekmēt arī valsts nodokļu ieņēmumus un darba vietu skaitu, atzīst teju vai visi aptaujātie. Aptaujāto uzņēmēju vidū gan nav skaidrības, kādi varētu būt potenciālie šī līguma noslēgšanas nosacījumi un vēl jo vairāk varbūtējās tā radītās iespējas un potenciālie riski, kā arī zaudējumi. Nepārprotams atbalsts tiek pausts eksportu uz ASV bremzējošo barjeru – ievedmuitu – atcelšanai, tomēr ir visai piesardzīgi par iespējamiem riskiem attiecībā uz Eiropas tirgus atvēršanu konkurentiem no ASV, kas saasinās konkurenci ES, kura raisa jautājumus par bankrotiem, bezdarbu un, iespējams, patērīna nodokļu (PVN, akcīzes) celšanu. Tāpat neesot skaidrības, kā šīs brīvās tirdzniecības līgums varētu ietekmēt ES un Ķīnas, kā arī ES un Krievijas tirdznieciskos darījumus, prasības produkcijai utt. Interesanti, ka arī citās ES dalībvalstīs pieņemtas spēkā kustība pret ES un ASV brīvās tirdzniecības līguma noslēgšanu un tajā iesaistās arī vairāku valstu parlamentu, kaut arī tiek lēsts, ka ES eksports uz ASV pieaugs pat par 28%. Vēl viens kļūpšanas akmens ir fakts, ka sarunas TTIP kontekstā norit kopš 2013. gada vasaras, tomēr slepenības plīvurs ap tām rada ažiotažu un bažas par to, vai patiešām ES iedzīvotāji un uzņēmēji būs ieguvēji no tāda līguma noslēgšanas.

Zaudējumu ēna

«Lai varētu runāt par ES un ASV brīvās tirdzniecības līgumu, būtu jāsaprot, kādi ir iespējamie Latvijas ieguvumi un zaudējumi,» uzsver a/s *Brīvais vilnis* valdes priekšsēdētājs Ar-

nolds Babris. Viņš gan steidz piebilst, ka publiskajā telpā faktiski nav nekādas informācijas pat par tiem nosacījumiem, par kādiem tiek runāts ES un ASV sarunās. «Kādas tad ir Latvijas valstiskās intereses un kas to ievērošanu kontrolē? Vai tas ir ekonomiskais vai politiskais izdevīgums?» – uz jautājumu par Latvijas uzņēmēju interesēm ar pretjautājumu atbild A. Babris. Viņš pieļauj, ka brīvākas iekļuves vilinājums ASV tirgū varētu aizmigt acis ne vienam vien. Tomēr tas neesot pieļaujams tik fundamentāli svarīgā jautājumā, kāds ir ĢMO. «Latvija ir viena no ekoloģiski tīrākajām valstīm pasaulē un var pretendēt uz bioekoprodukcijas ražošanu, taču nav pārliecības, ka līguma nosacījumi mūsu valstij šādu ekskluzīvu iespēju neliegs,» pieļauj A. Babris. Viņš atgādina, ka Latvija nevar konkurēt ar industriālo lauksaimniecību, kāda ir Polijā vai Vācijā, bet sekmīgi to var darīt ar ekoloģiski tīru produkciju, pēc kādas ir izslāpuši ne vienas vien valsts pircēji. «Esmu kategoriski pret tādu līgumu, kur ASV varēs Eiropā nekontrolēti pludināt ĢMO pārtiku, lopbarību vai piedevas,» tā uz jautājumu par viņa nostāju ES un ASV brīvās tirdzniecības līguma sakarā atbild A. Babris. Viņaprāt šīs jautājums varētu būt svarīgs ne tikai Latvijai un citu ES dalībvalstu bioekoprodukcijas ražotājiem, bet arī daudziem patērētājiem.

Jāsaprot sekas

Pārtikas nozarē parādās aizvien vairāk sintētisku izejvielu, neviens nedomā par sekām, pie kā pamazām pierodam. «Tehnoloģijas un modifikāciju mēs neapturēsim. Ja tagad pieņemam ASV un Eiropas brīvās tirdzniecības līgumu, tad būs lielas pārmaiņas. Eiropā daudzi lauksaimniecībā var nonākt pie kraha,» prognozē SIA *Vol-demārs* valdes priekšsēdētājs Valdemārs Vaļkūns. Pēdējie

pētījumi, piemēram, apliecina, ka pēc pieciem gadiem būs jauna kviešu modificēta, kas dos lielāku ražu, nekā šobrīd ir iespējams iegūt, kas varbūt ir labi, bet ir jautājums, kā tas ietekmēs mūsu zemniekus. «Ja parakstīsim minēto līgumu, atcelt to būs teju neiespējami,» uzsver V. Vaļkūns. Nozarē daudz kas ir atkarīgs no starpvalstu līgumiem, lobēšanas pasākumiem, modificētas vai nemodificētas pārtikas audzēšanas. Šajā jomā būtu jācinās kaut vai papētīt un salīdzinot, kādi un kurā vietā tauki uzkrājas amerikāņiem un kādi ir vietējiem iedzīvotājiem. Jā, reizēm varam dzirdēt, ka cilvēkiem vairāk ir jāsporto, taču, ja cilvēks ēd nepareizi, tad no sportošanas jēga ir maza. Bijušajam vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram Edmundam Sprūdžam bija iecere, ka Latvija nākotnē varētu būt ekoloģiski tīra – zaļa valsts, tādējādi izcīnot vietu zem saules tieši šajā jomā, taču, esot Eiropas Savienībā, šāda iespēja ir tuvu nullei, jo neesam saimnieki savā zemē, taču vēl to tēlojam, nožēlu pilda V. Vaļkūns. Piemēram, vai direktīvu jomā ir dalījums starp lielajām un mazajām valstīm, un starp tām, kurās ražu novāc reizi gadā, un tām, kur klimats ir silts bez gariem ziemas periodiem un raža tiek novākta vairākas reizes gadā. Cik godīgi tiek aizstāvētas mūsu intereses? – jautā V. Vaļkūns. Kopumā aina, pēc viņa novērojumiem, ir drūma, bet tas nenozīmē, ka ir jāpadošas, nēko nedarot un zem galda liecoties pēc drupačām. Ir jāmeklē patrioti visos līmeņos un savas intereses ir jāaizstāv, jārikojas gudri, izspēlējot dūžus, kur tas ir iespējams, rezumē V. Vaļkūns.

Mazākas barjeras

«Pēc ES un ASV delegācijas pabeidza septīto sarunu posmu, nākamais plānots šā gada februārī, tomēr publiskajā telpā ir daudz spekulāciju par šīm



FOTO – VITĀLIJS STIPĒNIS, DIENAS.BIZNES

Starptautiska tirdzniecības līguma sarunas, līdzīgi kā jebkuras darījumu sarunas, balstās uz savstarpēju piekāpšanos, taču jebkuri labāki noteikumi ES eksportētājiem nozīmēs labākus noteikumus ASV preču un pakalpojumu importam uz ES,

Katriņa Pļaviņa, ZAB Vilgerts zvērināta advokāta palīdzē

sarunām, savukārt esošā informācija par līguma noteikumiem ir skopa, taču pieejams būs tā dēvētais sarunu pozīcijas melnraksts, kas ļauj par ES nostāju runāt plašākā kontekstā,» skaidro ZAB *Vilgerts* zvērināta advokāta palīdzē Katriņa Pļaviņa. Viņa atzīst, ka ES dalībvalstis (arī Latvija) ir devušas mandātu sarunu vedējiem, un pašlaik kā ES prezidējošā valsts šo procesu vienpersoniski būtiski ietekmēt nespēs, kaut arī kādas nianse varētu pamainīt. «TTIP līguma galvenie mērķi ir likvidēt atlikušās ievadmu nodevas lauksaimniecības, industriālām un plaša patērīna precēm, kā arī savietot produktu atbilstības testēšanas prasības, lai tā abu pušu uzņēmumiem būtu jāveic tikai vienu reizi. Tādējādi līgums padarītu lētākas atbilstības procedūru izmaksas gan tiem uzņēmumiem, kuri jau tagad eksportē uz vai importē no ASV, gan tiem, kuri līdz šim to nedara augsto izmaksu dēļ,» līguma noslēgšanas svarīgāko iemeslu min K. Pļaviņa. Viņa uzsver, ka muitas nodevu mazināšana nozīmē konkrētu produktu ievadmu tarifa samazināšanu līdz

0%. «Parasti šāda samazināšana ir abpusēja, izņemot gadījumus, kad valdības vēlas aizsargāt konkrētu tirgu. Piemēram, svaigu ASV ābolu ievadmu nodevas Eiropas Savienībā ir 9% (likme pieaug, ja pieaug ievesto ābolu apjoms), bet ASV ievadmu nodevu izvērtētas saskaņā ar ASV prasībām,» stāsta K. Pļaviņa. Viņa atzīst, ka līguma kontekstā bijis plānots arī vienoties par jauniem investīciju aizsardzības noteikumiem. «Pašreiz puses tos neapspriež, jo ES dalībvalstu politiķi nevēlas nodot šo strīdu izšķiršanu, viņaprāt, nekontrolējamiem tribunāliem. Turklāt tas aizvainojot efektīvās ES nacionālās tiesas,» tā K. Pļaviņa.

Cietīs baltieši

Pēc uzņēmēju sacītā svarīgākais ir, kurus Latvijas sektorus šīs iespējamas līgums skars un kādus noteikumus vēlas ES. K. Pļaviņa atzīst, ka Baltijā šo ietekmi tieši vai netieši izjutīs lauksaimnieki un pārtikas pārstrādātāji. Pēc 2012. gada datiem 7% no Latvijas lauksaimniecības produkcijas tika eksportēti uz ASV. «Eiropas Komisijas pasūtīta pētījuma autori secina, ka Baltijas lauksaimnieki cietīs vislielākos zaudējumus ES nacionālajai pievienotajai vērtībai. Tie būs -1,3% no pašreizējās nacionālās pievienotās vērtības. Zaudējumi būs 0,2%, ja līgums tikai samazinās ievadmu nodevas, nevis saskaņos atbilstības novērtēšanu,» pētījuma datus rāda K. Pļaviņa. Otra svarīga grupa ir piena produkti, kam ir augstākās nodevu likmes eksportam uz ASV. «TTIP kontekstā piena produktu noteikumus ietekmēs pušu spēja vienoties par ES ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm. Latvijā nav šādi aizsargātu piena produktu. Nodevu likmju samazināšana nebūtu pietiekama straujam ES piena produk-



FOTO - VITĀLIUS STĀPIŅIĒKS, DIENAS BIZNESS

„Daudz kas ir atkarīgs no starpvalstu līgumiem, lobēšanas, modificētas vai nemodificētas pārtikas audzēšanas. Šajā jomā būtu jācīnās kaut vai papētot un salīdzinot, kādi un kurā vietā tauki uzkrājas amerikāņiem un kādi ir vietējiem iedzīvotājiem,

Valdemārs Valjkūns, SIA Voldemārs valdes priekšsēdētājs

„ VIEDOKLIS

Līgums nebūs ASV ierocis

Kirovs Lipmans, a/s Grindeks padomes priekšsēdētājs:

„Nedomāju, ka Latvijas farmācijas nozari TTIP līgums ietekmēs spēcīgi. Katrā ziņā tas mums nekaitēs. Nedomāju, ka tirgu pārpludinās ASV lētie preparāti vai šis solis nodarīs ļaunumu Eiropas valstīm. Ja jau to grasās saskaņot Eiropas Savienības valstīs, nedomāju, ka vienošanās pieļaus jebkādu diletantismu. Es varu atklāti teikt, ka jau šodien pasaulē kārtību diktē ASV. Ar to nedrīkstam nerēķināties. Bet nedomāju, ka ASV varētu nostāties pret Eiropu un šis līgums varētu būt tās ierocis. Jāapzinās, ka ne Krievija,

ne Āzija šodien nav ASV partnere, vienīgi Eiropa ir. Esmu optimists un nedomāju, ka Latvija līdz ar līgumu piedzīvos traģēdiju. Tāpēc mums vajadzētu atturēties no jebkādiem negatīviem soļiem, nevajag tādu pretestību vienam pret otru, un labākais piemērs te ir Ukrainas jautājums un attiecības ar Krieviju. Man ir pazīstami visai ietekmīgi cilvēki ASV, bet viņi nedomā, ka transatlantiskā vienošanās viesīs lielas izmaiņas. Nedomāju, ka farmācijas produkti no ASV te ienāks tik viegli. Savukārt mūsu uzņēmumu veiksmi noteiks portfelis ar zālēm, kas nepie-

ciešamas cilvēku ikdienas veselībai un dzīvībai. Svarīgs nevis brendu daudzums, bet produktu unikalitāte un pieprasījums pēc tiem. Jau tagad uz ASV tirgojam aktīvvielas, mums ir līgums par medikamentu piegādi zirgu ārstēšanai. Mani aicināja mēģināt reģistrēt vairākus preparātus ASV tirgū, bet es līdz šim vairāk skatījos uz Eiropu, kur ir liels potenciāls. Ja mēs ASV tirgum pievērstos nopietnāk, pieļauju, ka varētu reģistrēt līdzekli somnols, kā arī vitamīnus, jo amerikāņi ir traki pēc vitamīniem. Domāju, interese būtu.

tu eksporta pieaugumam. To sekmētu ASV administratīvo importa prasību atcelšana vai savstarpēja atzišana. Piemēram, ASV drīkst ievest tikai tādu pasterizētu pienu, kura ražotājs reģistrējies noteiktā sarakstā. Bet vairāku ASV štatu iestādes nepieņem pieteikumus no ES uzņēmumiem,» brīdina K. Pļaviņa. Viņa atgādina, ka tirdzniecības līgumā ar Kanādu puses nevienojās par atbilstības novērtēšanas saskaņošanu. Tajā ES piena produktu eksportu ierobežos apjoma griesti. Vēl vienas būtisks produkts ir liellopu gaļa. «ASV ir vienas no zemākajām gaļas ražošanas izmaksām pasaulē, tādēļ TTIP ietekme uz ES gaļas eksportu būs neliela. Tā vietā Eiropas Komisija varētu vienoties ar ASV par tirgus atvēršanu ES nišas produktu eksportam. Arī šajā sektorā ir augstas fitosanitārās drošības prasības. Piemēram, ES gaļas eksportētājiem jāpie-rāda, ka nacionālās testēšanas iestādes sniedz ASV ekvivalentu aizsardzību pret liellopu sūkļveida encefalopātiju. Tādēļ ES prasa ASV vienoties par sanitāro un fitosanitāro prasību

tuvināšanu, lai ļautu ES gaļas produktu ražotājiem eksportēt uz ASV,» tā K. Pļaviņa. Viņa prognozē, ka ES nepieļaus ASV gaļas importu, ja to ražo, izmantojot augšanas hormonu. «Tomēr pastāv iespēja, ka TTIP rezultātā ASV iegūs tiesības eksportēt vairāk bezhormonu gaļas. Eiropas Komisijas pētījumā secināts, ka līdz šim ASV nav nozīmīgas bezhormonu gaļas industrijas, bet tarifu samazināšana TTIP rezultātā varētu to veicināt. ES jau šodien atļauj importēt no ASV ne vairāk kā 45 000 milj. tonnu bezhormonu liellopu gaļas,» tā K. Pļaviņa.

Piekāpšanās cena

Bez pārtikas Latvijā ir svarīgas arī citas nozares – meža nozare, metālapstrāde, mašīnbūve, IT, tomēr K. Pļaviņa uzskata, ka tajās Latvijas uzņēmējiem īpašus pārsteigumus TTIP nevajadzētu sagādāt. Piemēram, kuru ES eksportētājiem jāpie-rāda, ka nacionālās testēšanas iestādes sniedz ASV ekvivalentu aizsardzību pret liellopu sūkļveida encefalopātiju. Tādēļ ES prasa ASV vienoties par sanitāro un fitosanitāro prasību

mus,» norāda K. Pļaviņa. Viņa skaidro, ka TTIP nebūs īpašas nodaļas par vienu no Latvijas tautsaimniecības stūrakmeņiem – kokrūpniecību, jo uz šo nozari attieksies produktu atbilstības harmonizācija un tai līdzīgi noteikumi. «Piemēram, līguma ietvaros puses vienosies par produktu izcelsmes noteikumiem. Pēc sestā sarunu posma puses joprojām apspriež atbilstības novērtēšanas sistēmas, lai saprastu un testētu šo sistēmu savietojamību,» tā K. Pļaviņa. Viņa brīdina, ka starptautiska tirdzniecības līguma sarunas, līdzīgi kā jebkuras darījumu sarunas, balstās uz savstarpēju piekāpšanos. «Jebkuri labāki noteikumi ES eksportētājiem nozīmēs labākus noteikumus ASV preču un pakalpojumu importam. Līdz ar to galvenais šķērslis ES eksportētājiem labvēlīgu noteikumu panākšanai ir nevēlēšanās piekrist noteiktai ASV praksei, kuru ES patērētāji nav gatavi pieņemt, piemēram, atļaut vistas gaļas produktu pēcapstrādi ar hloru,» tā K. Pļaviņa.

Māris Ķirsons, Raivis Bahšteins, Sanita Igaune

„ VIEDOKLIS

Zilas rozes nevienam nekaitē

Edīte Strazdiņa, Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības Mūsmāju dārzeni vadītāja:

„Dārzeniem īsti draudus no TTIP līguma noslēgšanas nesa-skatu. Ļoti dārgi izveidot modifikācijas dārzeniem, tādēļ pagaidām tā ir tikai kukurūza un notiek pirmie eksperimenti ar kartupeļiem. Pārējām kultūrām tas nebūs tik ātri. Izmēģinājumi ir izdevīgi, ja tā ir soja, kukurūza vai cits produkts, kas tiek ražots pasaules līmenī ļoti plaši. Savukārt specifiskajiem produktiem, kas daudzās valstīs atšķiras, ĢMO izmēģinājumi, pat ja tie pastāv, izmaksā pārāk daudz, lai produktu ieviestu lielāka apjoma ražošanā.

Drauds varētu būt ĢMO rapsis – ja tas ienāk Latvijā, pastāv saziēšanās risks. Tā varētu būt prob-

lēma, piemēram, kāpostu sēklu iegūšanai, kas gan, cik zinu, Latvijā nenotiek. Nedomāju, ka līdz ar TTIP parakstīsim nāves spriedumu latviešu tautai. Nemāku teikt ne jā, ne nē, jo mums ir pārāk maz informācijas. Arī zinātniskie slēdzieni par ĢMO ir praktiski neitrāli, kuri vēl nenosaka, vai tie ir kaitīgi veselībai vai nav. Tāpat kā tiesas zālē nevienam nevar notiesāt, kamēr nav pierādījumu, arī šajā gadījumā ļoti grūti pateikt, kuram taisnība. Informācija, kas publiski izskan, daļēji vērtējama kā masu psihoze gan vienā, gan otrā virzienā. Tajā pašā laikā mums jābūt ļoti piesardzīgiem, jo var rasties problēmas no augu saziēšanās, kas var novest pie kādas vietējās

kultūras iznīkšanas. Kamēr tikai lietojam uzturā, nevienam nezinām, vai ĢMO produkts ir kaitīgāks par to, kas audzēts ar pilnu ķīmijas apstrādi. Turklāt modifikācijas var būt ļoti dažādas – vienas sniedz izturību pret herbicīdiem, kas dod iespēju augu mīgot biežāk, un gala-rezultāts būs negatīva ietekme uz cilvēka veselību. Savukārt, ja modifikācija nodrošina, lai dārzenis būtu lielāks vai garšīgāks, tad es neskatu nekādus draudus, vai ja modifikācija puķei dod skaistākus un lielākus ziedus, nenodarot nekādu kaitējumu veselībai. Piemērs ir zilās rozes, kas nevienam nekādu ļaunumu nedara. Tāpēc viennozīmīgu «nē» ĢMO pateikt nevaru.

christmasworld

30.1. – 3.2.2015

Kļūsti par zvaigzni savā nozarē

Vadošie eksponenti prezentēs industrijas labākās idejas pasaules vadošajā ziemassvētku rotājumu un aksesuāru izstādē ar devīzi „Seasonal Decoration at its best”. Izveidojiet no šī visa piedāvājumu klāsta spīdošu platformu lielākajām apgaismošanas sistēmām un līgumdekorācijām, kā arī nodibiniet vērtīgus kontaktus ar industrijas slavenībām. www.christmasworld-at-its-best.com

Seasonal Decoration at its best

info@astrature.lv
Tālrunis +371 6 735 86 99

Concept
Decorations

Noskanējiet kodu
un uzziniet vairāk



messe frankfurt